

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XI. 1924.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1924.

KORTE BIJDRAGEN.

I. Onbekend Gouden Schild van WILLEM Hertog van Gelderland 1377—1402.

Den 4^{en} December 1371 overleed Hertog REINOUD III van Gelderland kinderloos.

Zijn neef WILLEM, Zoon van WILLEM van Gulik en MARIE, een zuster van den overleden Hertog, wordt als zijn opvolger gekozen, maar bij het overlijden van zijn oom eerst 7 jaar oud, kwam hij onder de voogdij van zijn vader en aanvaardde in 1377 op zijn 14de jaar de regeering over het hertogdom Gelderland.

In 1393 stierf zijn vader en volgde hij dezen ook in het hertogdom Gulik op.

De munten van Hertog WILLEM zijn in twee perioden te verdeelen: die, welke vóór zijne opvolging in Gulik in de jaren 1377 tot 1393 geslagen en alleen zijn titel Hertog van Gelderland dragen, en de munten na 1393, die bovendien den titel van Hertog van Gulik voeren.

Deze korte geschiedkundige mededeeling is noodig om het tijdvak waarin het tot nu toe onbekende Gouden Schild van onzen Hertog geslagen is, te kunnen vaststellen.

Gouden Schild.

Voorzijde: ✠ LVII^hELMVS ✠ DEL - ✠ GRAT ✠ - DVX ✠ IVLI ✠ Z ✠ GELR. De gekroonde hertog op Gothieken troon, in zijn rechterhand een zwaard, zijn linkerhand rustend op een schild met klimmenden leeuw.

Keerzijde: ✠ XPC ✠ VINCI ✠ XPC ✠ REGIT ✠ XPC ✠ IMPERAT. Bloemenkruis in eene versiering van halve bogen, waartusschen vier roosjes.

Goud m.M. 29. Gr. 4,4.

Uit het weinige ons van ordonnanties uit die periode bekend, wisten wij toch dat Hertog WILLEM Gouden Schilden had laten aanmunten.

In zijne ordonnantie van 17 September 1381 machtigt de Hertog zijn muntmeester tot het slaan van Gouden Schilden.

„Voert moeghen wy *gholt* doen slaen dat is te weten *ghuldene schilde*, dye so goet syn van goude ende gherecht van ghewichte, als andere ghuldene schilde van munten skeysers of skoeninx van Vranckrike”¹⁾.

Het hierboven beschreven Schild kan echter niet volgens de ordonnantie van 17 September 1381 geslagen zijn, de titel DVX IVLI Z GELR bewijst, dat deze munt nà zijne aanvaarding der regeering in Gulik in 1393 aangemunt werd.

1) NIJHOFF. *Gedenkwaardigheden uit de Geschiedenis van Gelderland*. Arnhem 1839. blz. 98—99, ook bij VAN DER CHILS. *Gelderland*. blz. 272.

Het Gouden Schild naar aanleiding van de ordonnantie van 1381, hetwelk alleen den titel van Hertog van Gelderland draagt, moet nog teruggevonden worden.

Amsterdam.

M. SCHULMAN.

II. Gouden penning in 1747 door prins WILLEM IV aan BAREND HOCHE, burgemeester van Brouwershaven vereerd.

Het jaar 1747 heeft zich door vele oproerige bewegingen in den lande gekenmerkt. Het Nederlandsche volk was de tweede stadhouderslooze regeering met al den aankeve van dien moe geworden en verlangde naar verbetering van vele ingeslopen misstanden.

In Zeeland waren de roerigheid en onrust eveneens zeer groot, waarbij nog kwam, dat de Franschen een inval in Staats-Vlaanderen hadden gedaan en de Staatliche Kolonel LAMBRECHTSEN de stad Sluis, zonder deze maar eenigszins te hebben verdedigd, aan den vijand had overgegeven. Overal begon het te gisten, het ergste werd gevreesd. Het gevolg van dit alles was, dat 28 April 1747 prins WILLEM IV in de Statenvergadering van Zeeland tot stadhouder, admiraal en kapitein-generaal werd uitgeroepen. Afgevaardigden van de voornaamste steden haastten zich toen persoonlijk den prins daarvan kennis te geven. Burgemeester BAREND HOCHE werd met eenige andere personen naar Leeuwarden afgevaardigd om namens Zierikzee en omgeving als deel van Zeeland het stadhouderschap aan WILLEM IV op te

dragen. Het schijnt, dat de prins aan die heeren, of aan enkele van hen, gouden penningen heeft geschonken.

BAREND HOCKE behoorde tot die bevoorrechten. De gouden penning in 1747 aan hem uitgereikt wordt nog onder zijne nakomelingen bewaard en het is aan de welwillendheid van den heer DANIEL HOCKE Dz. te Brouwershaven te danken, dat ik de volgende aanteeeningen er over kan mededeelen.

De penning, een afslag in goud van den landdagpenning van Friesland, — zie *Vervolg* op VAN LOON, pl. VIII, n°. 77 — is door ANDELE ANDELES, zilversmid en graveur te Leeuwarden, gesneden.

In het „*Vervolg*” wordt deze penning op het jaar 1731 gedateerd. DIRKS, in zijn *Penningkundig Repertorium* III, n°. 449, noemt deze dateering onjuist, daar de penning het lint van de Orde van den Kouseband vertoont, en deze onderscheiding eerst in 1733 aan WILLEM IV is verleend.

Op de voorzijde ziet men het geharnaste, fraai gelokte, borstbeeld van den prins naar rechts gewend, met dit omschrift:

WILH(ELMUS) : CAR : (OLUS) HENR : (ICUS) FRISO D · (EI)
G(RATIA) PR : (INCEPS) AVR : (IACI) ET NASS(AVIAE) GVB :
(ERNATOR) HAER(EDITARIUS) FRISIAE ·

Onder het borstbeeld ANDELES in schrijffletters.

De keerzijde heeft het gekroonde wapen van den prins, omhangen met het Ordelint van den Kouseband, waarop: HONI · SOIT · QVI · MAL · Y · PENSE · Als buitenrand een reeks van wapenschilden, voorstellende de elf Friesche steden in deze volgorde: Bolsward, Sneek, Harlingen, Sloten, Ylst, Hindelopen, Workum, Stavoren,

Dokkum, Franeker en Leeuwarden. Het omschrift luidt:
 INS : (IGNIA) PR : (INCIPIS) AUR : (IACI) ET NASS : (AVIAE)
 URB : (IUMQUE) FRIS · (IAE) ·

Goud. 28 Gram. Middellijn 37 m.M.

Eigendom van den heer D. HOCKE, Brouwershaven.

Bij den penning was een door WILLEM IV eigenhandig onderteekende brief gevoegd, die nog aanwezig is en als volgt luidt:

Mijne Heeren,

De Missive van Felicitatie door UWEd: aan mij den 27 April geschreeven, is mij den 2 May wel overhandigt door den heer BAREND HOKKE UWEd. gedeputeerde.

Ik bedanke UWEd: voor Derselver hertelijke felicitatie, en vriendelijke Liefdensbewijse en bidde van herten den Algenoegsamen God de wenschen door UWEd: voor mij gedaan met sijnen zegen te willen bekragtigen tot welzijn van Land en Kerk, tot bevrijding, beveiliging en versterking van het Lieve Vaderland, en tot Welvaaren en bloeijen van alle de Welmeenende Ingesetenen.

Mijn Heeren

Leeuwarden
 den 2 May 1747.

UWEd. Goede Vriend

Prince d'Orange en Nassau.

Dat BAREND HOCKE zeer vereerd is geweest met het gouden geschenk blijkt uit een bepaling uit diens testament ¹⁾, den 29 April 1766 verleden voor notaris N. VAN

¹⁾ Te vinden in het Rijksarchiefdepôt te Middelburg bij het notarieel archief.

Duyn, luidende, dat de bewuste penning nooit mag worden verkocht, maar steeds moet aankomen aan het oudste manshoofd in de familie. Zie hier een uittreksel uit het testament, zoover het den gouden penning betreft:

„Voorts verklaarde hij Testateur te willen en begeeren dat de Goude Medaille door hem op zyn reise na Leeuwarden, van Zyn / Hoogheid den Heere Prince van Oranje/en Nassauw WILLEM den 4^{en} gekregen, nooit sal mogen worden verkogt, maar altijd / in zijn geslagte moeten blijven, en door / het oudste Manshoofd van zijn geslagt / zal moeten werden bewaard, en dus telkens / bij overlijden / van den oudsten, overgaan aan / den genen die dan weder den oudsten / Manshoofd van zijn geslagt is”.

Beide stukken berusten thans met de medaille bij den genoemden heer D. HOCKE Dz. te Brouwershaven.

De heer P. D. DE Vos, gemeente-archivaris van Zierikzee, die mij met het bestaan van deze gouden medaille in kennis stelde, had de beleefdheid mij de volgende genealogische gegevens over BAREND HOCKE te verschaffen.

HOCKE werd den 6 Februari 1713 te Zonnemaire geboren en overleed te Brouwershaven den 13 Febr. 1792. Hij was baljuw, rentmeester en penningmeester van Bommeneede, dijkgraaf van deze plaats en van Blois, ten slotte burgemeester en raad van Brouwershaven. Hij was een zoon van JACOB HOCKE, eveneens baljuw van Bommeneede en van MARIA MECHELMANS en is tweemaal gehuwd geweest, 1sten keer met LENA VAN

DER SPEUY op 12 Juni 1736 te Brouwershaven. Geboren in 1711 overleed zij den 13 Juni 1753. Merkwaardig is het, dat op haar grafzerk voor dezen laatsten datum 13 Augustus vermeld staat. BAREND HOCKE's tweede echtgenoot was MARIA BOOM, wed^e CORN. JACOBSE VAN DER OS, gedoopt te Zierikzee 30 Mei 1700 en te Brouwershaven overleden 21 Oct. 1772. Hun huwelijk had 3 Juli 1759 plaats.

Er is niet aan te twijfelen of BAREND HOCKE is afgevaardigde van Brouwershaven geweest bij den prins ¹⁾. Zierikzee had natuurlijk ook gedeputeerden gezonden. DE KANTER in zijn *Kroniek van Zierikzee* zegt op blz. 177, dat toen een paar boeren-afgevaardigden ook een gouden gedenkpenning hebben ontvangen.

M. D. M.

III. Stempels van valsche Fransche munten, in 1726 nabij Halsteren gevonden.

De Leydse Woensdaagse Courant van 11 September 1726 bevatte het volgende bericht:

Halsteren, bij Bergen op Zoom, den 9 Septemb.
Deser dagen zijn door twee kinderen een quartier

¹⁾ De brief is zonder adres.

uers van dit dorp aan de kant van het water van ter Thoolen gevonden 3 a 4 stempels van valsche munters, waar op door eenige personen derwaarts gaande met een hark nog in de 40 stempels zijn op gehaald, ende naderhand zijn nog eenige aldaar gevonden, soo dat het getal in de 50 beloopt; zij zijn meest om sonne-pistoletten te slaan, alhoewel daar ook stempels van Engels geld, en fransche Kroonen etc. onder zijn; men heeft er uyt curieusheyd 3 a 4 op lood laten slaan, ende bevonden, dat er van twederhande soorten zijn ende selvs vant jaar 1726. Alle de gemelde stempels zijn aan magistraat van deese plaats overgelevert.

Naar aanleiding van dit bericht wendden Raden en Generaalmeesters van de Munten der Vereenigde Nederlanden¹⁾, een College dat o.a. tot taak had om de Staten-Generaal te adviseeren omtrent het muntwezen, en dat waken moest tegen het uitgeven van valsche of verboden munten, zich bij schrijven van 11 Sept. tot de Staten-Generaal. Onder toezending van een exemplaar der bewuste Courant berichtten zij het vinden der muntstempels „met gediensstig versoek, dat door U Ho. Mog. in deese veruytsiende saake op het spoedigste soodanige ordres mogen werden gesteld, met het aenschrijven aen den Drost van die plaatse als elders daer het selve van vrugt sullen oordeelen, omme hier van de noodige informatien te

¹⁾ Titularissen in 1726 waren: JOHAN MARYN VAN WEVORT VAN OSSENBERG, wonende te Dordrecht, Mr. JACOB TEN BRINCK, burgemeester van Deventer en Mr. GUALTERUS DE RAAD, raad en burgemeester van Rotterdam. Secretaris was Mr. WILLEM ANTHONY PIETERSON.

bekoomen, en hoe eer hoe beeter aen de U Ho. Mog. te rescriberen, wat hier omtrent bij haer sal weesen gedaen, omme het selve ingekomen synde, alsdan verder soodanige ordres te kunnen werden gesteld, als U Ho. Mog. na het gewigte van deese Saeke sullen oordeelen te behooren”.

Zeker zullen de Ho. Mogende Heeren wel ingezien hebben, dat hoe eer hoe beter moest worden getracht alle bizonderheden omtrent deze vondst te weten te komen en zoo mogelijk den persoon in handen te krijgen, die zich van de voor hem zoo gevaarlijke stempels ontdaan had. Ten minste nog den zelfden dag (11 Sept.) werd aan den Magistraat van Halsteren geschreven in den geest, als door Raden en Generaal Meesters was voorgesteld. Het antwoord liet niet lang op zich wachten, reeds 16 Sept. antwoordt de Magistraat: „dat den Drossard van Wouw, aan haar, hunnen Bailliu absent zijnde, op den 13 deser, heeft gecommuniceerd U Ho: Mo: resolutie van den 11 te voren, genomen op 't subject van eenige gevonde stempels van de valsche munters: Omme te obediëren aan U Ho: Mog: ordres in welgem: resolutie vervat, gelieven U Ho: Mo: berigt te sijn, dat van't eerste ogenblik af aan, dat de voorn. stempels ontdekt zijn geworden, den Bailliu en Magistraat alle hare kragten hebben ingespannen, om te ontdekken, van wie de voors: stempels, aldaar gekomen zijn, ende door wie die gebruikt soude mogen wesen, ende daar inne gecontinueerd tot nu toe, dogh geen sodanige personen kunnen ontdekken, alleenlijk dat nu en dan nog eenige stempels zijn gevonden geworden, dat den Bailliu en

de Magistraat, alle de gevonden en ontdeckte stempels immediaat in secure bewaringe hebben genomen, ende wel Sorge gedragen, dat geene derselver in handen van particuliere zijn gecomen, met intensie om U Ho: Mo: van alles kennisse te geven, soo ras met het onderzoek een eijnde soude zijn gemaakt, dat den Bailliu en Magistraat nogh werkelijk besig zijn, ende niets versuymen om ontdeckinge te doen, van een sake van soo veel aangelegentheid, ende gewigt als deese is, ende waar omtrent deselve sullen continueren naar behoren, ende in cas iets mogten ontdecken, niet naar laten U Ho: Mo: met schuldig respect daar van aanstonds kennisse te geven.

Den Bailliu en Magistraat sal ingevolge U. Ho: Mo: resolutie met den eersten schipper die op 's Hage varen sal, ende sulks op Vrijdag aantaande, aan U Ho: Mo: laten toekomen alle de stempels nu reeds gevonden en ontdeckt zijn, ende die dewelcke in die tusschentijd nog gevonden en ontdeckt soude mogen werden.

De Magistraat verhoopt dat U Ho: Mo: met allen desen volkomen genoegen sullen gelieven te nemen, ende verblyven Hoog Mog: Heeren etc.

De Magistraat van Halsteren

Ter ordonnantie van deselve".

BRAAM ¹⁾).

Op de vergadering van 23 Sept. kon dan ook reeds aan de Staten-Generaal worden medegedeeld, dat de Secretaris van Halsteren naar den Haag was gekomen

¹⁾ GILLIS VAN BRAAM, Secretaris van Halsteren.

met de valsche muntstempels. Hij had medegedeeld, dat „ook eenige van die stempels te Tholen souden wezen gebragt”, en had verder al de stempels aan de muntkamer overgeleverd. Raden en Generaalmeesters kregen nu de opdracht deze stempels nauwkeurig te onderzoeken en/of zij ook konden vinden „eenige indicien waar die gemaakt souden mogen sijn” en omtrent hun bevindingen rapport uit te brengen. Den Heeren Gedeputeerden van Zeeland werd verzocht naar hunne provincie te schrijven „om geïnformeerd te wesen van de stempels, die gesegt werden te Tholen te wesen en te versoeken dat die mede herwaarts gesonden mogen werden”¹⁾.

In het rapport omtrent de stempels door Raden en Generaalmeesters op 27 Sept. aan de Staten-Generaal uitgebracht, berichtten zij, dat zij „uyt handen van den Secretaris vant Geregt van Halsteren in t Marquisaet van Bergen op den Zoom ontfangen hebbende negen en Sestigh stucken ijsen voor het grootste gedeelte gesneeden geweest tot Stempels en poinçonnen van diversse Fransse Muntspecien, soo als de geannexeerde notitie en specificatie van de selve breeder aen U Ho. Mog. kan vertoonen: neemen de vrijheid, om aen U Ho. Mog. te remonstreren, hoe dat bij examen van de voors. Stempels hebben ontdekt, dat met

1) Uit het antwoord, dat 30 Oct. 1726 door de Gedeputeerden van Zeeland aan de Staten-Generaal werd medegedeeld, bleek dat twee der stempels door 2 burgers van Tholen waren gekocht, die echter „op de eerste aanmaninge” dese hadden ingeleverd, waarop zij „vervolgens met goedvinden van Regeringe door de stads smid waren gekloven, uytgeslagen ende geruineerd, ende dat nader hand van geen andere stempels aldaar, niet tegenstaande onderzoek meerder was gehoord”.

de meeste van de selve goude specien sijn gemunt geweest, want dat in de hoekjes van de letters in sommige nog sitten goude couleur eñ kleijne braemtjes van de plaeten, dewelke daer mede gemunt sijn: Dat de meeste stempels nog hart zijn gebleven, eñ eenige weijnige ook nog bijna soo blank, dat des noodts, daer mede soude kunnen werden gemunt; maar dat de overige door roesten en bersten reets onbruikbaar sijn geworden: alwaeromme de Raden en Generaelm^{rs} voorñ. de nadre ordres van U Ho. Mog. geerne sullen inwagten, of om de selve provisionelijk ter Muntkamer te seponéren, tot dat de nog verwacht werdende Stempels sullen weesen overgekoomen, of wel om van die geene, dewelke nog bequaem gevonden mogten werden, eenige afdruksels in lood te maeken, eñ die ter tafel van U Ho. Mog. als dan te exhibéren, of andersints daarmede te handelen soodanig als U Ho. Mog. sullen gelieven goed te vinden”.

Bij dit rapport was gevoegd de volgende lijst van de „stempels poinçoenen eñ andere yzers”:

Vijf paer stempels soo tot Dubbelde als Enkelde Fransse goude Sonne=pistolen van Lodewijk de 14de met het Jaargetal van 1709, dog voor het meerder gedeelte door roest als anders versleten en onbruikbaar.

5 paer dito Stempels met den datum van 1710.

5 paer Stempels als boven met het Jaer 1711.

1 paer groote Stempels van Lodewijk de 15de met het Jaer 1721 apparent voor Silvere Ecus gediend hebbende, dog onbruikbaar eñ verroest.

2 paer gebrooke Stempels van nieuwe Fransse goude Louisen van Lodewijk. de 15de met den datum van 1726.

7 Soo verroeste als gebrooke Stucken van stempels voor Sonne=pistolen van Lodewijk de 14de.

2 poinçoenen voor de Beeltenis van Lodewijk de 14de.

2 gebrooke poinçoenen voor de Beeltenis van Lodewijk de 15de.

Nog 22 yzers gediend hebbende, of om nog te kunnen dienen tot Stempels voor goude Louisen, dog meest blind.

Van die stempels werden op last der Staten-Generaal „met 's Lands Medaille Pers ¹⁾ (soo veel die tot het gebruyck der overgesondene Fransche stempels konde worden geemployeert) eenige gebreckige afdruksels van lood en ook van Silver met de stempels van de Fransche Goude Sonne-Pistolen van de Jaeren 1709, 1710 en 1711” vervaardigd. Dit waren, zooals Raden en Generaalmeesters in hun schrijven van 17 Oct. aan de Staten-Generaal mededeelden „de eenige soorten, die nog konden werden afgedrukt.

De gem. Raden en Generaelm^{rs} hebben ook door diverse weegen, soo veel deese tusschen tijd heeft kunnen permittéren getragt na te gaen, en te ontdekken of deese Stempels en de afdruksels daer van gemaekt souden mogen accordéren met

¹⁾ Deze bevond zich te 's-Gravenhage en werd voornamelijk gebruikt om er gouden penningen mede te slaan, die als „presenten van den Staat” meest aan gezanten vereerd werden.

eenige specien van Fransche. Sonne=Pistolen, die hier te Lande souden mogen circuléren: Edog sulks niet kunnen ondervinden maer wel dat de gemaekte afdruksels dewelke hier nevens soo in lood, als silver, aen U Ho. Mog. werden gepresenteerd, sonneklaer vertoonen, dat de Beeltenisse van den Koning van Vrankrijk Lodewijk de 14de in ijder Jaer met een bijzonder poinçon ¹⁾ is gemaekt en merckelijk verschillende van den anderen gegraveerd, het welk een klaer=blijkelijk teeken is, dat die valschelijk sijn gefabriceerd, vermits de poinçons tot de Beeltenisse van de Koningen van Vrankrijk, en andere wesentlijke stucken tot de veritable Fransche Munten gehoorende, alle door één poinçon=Maekers Generael aeldaer werden gemaekt, en aen alle de munten door het geheele Koninkrijk gedistribueerd, en over sulks aen de minste veranderinge in de selve, aenstonds de valscheijd dier munten kan werden ontdekt, soo als sulks sedert eenige jaeren maer al te veel is geremarqueerd geweest. De Raden en Generaelm^{ns} hebben ook aen de meergem. stempels niet kunnen vinden eenige indicien, dat die selve hier te Landen souden gefabriceerd sijn, schoon die ook in de letters mede geene gelijkheijd hebben aan die, de welke op de Egte Fransche Munten werden gevonden”.

¹⁾ Met behulp van de poinçon, die de op de munten voorkomende portretten en voorstellingen en relief vertoonden, werden, door inpersing in een blok staal de eigenlijke stempels vervaardigd, waarmede de munten geslagen werden.

Ten slotte vragen zij, wat zij met de valsche muntstempels moeten aanvangen.

Zonder twijfel betreft het hier eene zeer ernstige en uitgebreide valsche munterij. De munten waren toch niet naar de echte in vormen gegoten, maar een groot aantal stempels waren gesneden, waarmede de valsche stukken, op dezelfde wijze als de origineele werden geslagen. Het meest voor de hand ligt, dat de valsche munters, bevreesd voor ontdekking, gevluht zijn en zich van hunne valsche muntstempels hebben willen ontdoen, door ze in het water te werpen. Daar de stempels ongeveer begin September 1726 gevonden zijn en de jongste stempels, die van den Gouden Louis van datzelfde jaar zijn, zoo moeten zij ook in 1726 zijn weggeworpen.

Bij de Staten-Generaal waren reeds 9 December 1722 van Raden en Generaalmeesters van de Munten klachten ingekomen ¹⁾, dat reeds geruimen tijd gouden plaatjes hier te lande werden vervaardigd, van het zelfde gewicht als de gouden Fransche Louis van koning Lodewijk XV, maar belangrijk lager van gehalte en waarvan verondersteld werd, dat zij in Brabant of te Antwerpen met valsche stempels tot Fransche Louis werden geslagen en ook hier te lande in omloop gebracht als echte stukken, hetgeen in strijd was het het 1ste en 2de artikel van het placaat van 21 Maart 1606 ²⁾. Bovendien werd

¹⁾ *Resolutiën van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland* 1722. p. 545.

²⁾ *Groot placetboek* pag. 2668. De bedoelde artikelen waren gericht tegen „muntvervalslinge, conterfeytinge ende Hagemunterye” en

uit „verscheide circumstantiën” opgemaakt, dat de stukken ook hier te lande wel werden geslagen.

12 Januari 1723 werd door Raden en Generaalmeesters nog bericht ¹⁾, dat de bewuste gouden plaatjes o.a. binnen de stad Amsterdam werden vervaardigd en dat verschillende voorname kooplieden „van advies waaren, dat het maaken van soodanige Platen publicq behoorde te werden geinterdiceert, als niet alleen strijdig zijnde met het regt der Volkeren, maar ook seer nadeelig voor de Ingezeetenen van wederzijds Souverainen”.

Wel waren op last van Burgemeesters van Amsterdam een aantal van die platen in beslag genomen en was den makers verboden hiermede voort te gaan, maar de vrees bestond, dat zij zich daaraan niet zouden houden, te meer omdat „de instrumenten daartoe dienende onder de Eigenaars waaren gelaaten, en dat dienvolgende het selve met meerder vigeur behoorde te werden tegen-gegaan”.

Ook zilveren platen tot het slaan van zilveren munten schijnen te zijn gemaakt, ten minste het placaat, dat door de Staten-Generaal 10 Mei 1723 werd uitgegeven ²⁾, maakt melding „dat seedert eenigen tijd binnen deese Landen gemaakt zijn groote quantiteyten van goude en silvere Platen van soodanige vorm en gehalte, dat deselve bequaam zijn, om tot Geld gemunt te werden”. Tegen het vervaardigen of invoeren dezer platen werd

„tegen alle diegenen, die tot sulcks haer consent ghegeven ofte plaets ende gelegentheyte verleent sullen hebben of daer van eenichsints profiteert”.

1) *Resolutiën van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland* 1722. pag. 47.

2) *Groot placaelboek* pag. 830.

gewaarschuwd en de maker of invoerder met den dood bedreigd. Verder zou niemand hier te lande „in zijn Huis mogen hebben, veel min gebruiken, eenige Perssen, Heijen, of andere Instrumenten, daar mede men schroeven, drukken of stampen eenige Metaalen van Goud, Silver, Kooper, Yzer of andere, egeene uitgesondert, met kennisse en speciale permissie van Burgemeesteren van de Steeden haarer residentie”.

Nu komt het mij zeer waarschijnlijk voor, dat de gevonden valsche muntstempels gediend zullen hebben tot het bestempelen der minderwaardige gouden en zilveren muntplaatjes, waartegen het placcaat waarschuwt. Ook na de uitgifte van het Placcaat van 1723 zou dan met dit voordeelige werkje zijn doorgestaan tot in 1726.

Een publicatie der Staten-Generaal, gedateerd in den Hage den 27 September 1726 looft een belooning van 600 gulden uit voor het ontdekken van den maker van valsche Fransche muntstempels, nabij Halsteren in het water en elders gevonden, maar ik vermoed, dat de maker niet is ontdekt.

Voor een 10 tal jaren kocht ik van een antiquair in 's-Hertogenbosch een ijzeren muntstempel, volgens zeggen van den verkooper afkomstig uit de verzameling VAN DEN BOGAERDE te Heeswijk. De afdruk van dezen stempel vertoont het naar links gewende borstbeeld van LODEWIJK XV met als randschrift: LUD · XV · D · G · FR · ET · NAV · REX, onder het borstbeeld het munttèeken van Pau. De stempel is met zorg gemaakt, hoofd zoowel als omschrift zeer zuiver gesneden. Hoogst waarschijnlijk hebben wij hier te doen met één der stempels uit Halsteren, en is deze stempel bestemd voor de voorzijde van

de in de lijst genoemde „nieuwe Fransse goude Louisen van Lodewijk de 15de met den datum van 1726 ¹⁾). Deze munten werden in 1726 voor het eerst geslagen en ver-
toonen het naar links gewende borstbeeld van Lodewijk XV; de vóór dit jaar geslagen Louis hebben op de voor-
zijde het naar rechts gewende hoofd (en niet het borst-
beeld).

Het komt mij niet te gewaagd voor om aan te nemen, dat deze stempel later, nà de inlevering der 69 stempels aan de Staten-Generaal, is gevonden en door den vinder bewaard werden. Hij is dan zeker het lot der andere stempels ontkomen, die stellig wel vernietigd zullen zijn.

's-Gravenhage.

A. O. VAN KERKWIJK.

¹⁾ H. HOFFMANN. *Monnaies Royales de France. Paris 1878.* pl. CVIII. 16.

BOEKBESPREKING.

Muntverslag over het jaar 1923.

In 1923 zijn aan 's Rijks Munt te Utrecht geslagen: 106.674 gouden dukaten, 8.050.000 guldens, 10.000.000 stuivers, te zamen voor een waarde van f 9.163.375.50. Voor de Vrije stad Danzig werden geslagen: 120.000 vijf guldens, 3.500.000 guldens en 400.000 halve guldens, alle van zilver ¹⁾. De stempels voor deze stukken waren gesneden door den Duitschen medailleur KULLRICH. De gouden 25-guldenstukken, de koperen 1 en 2 en de nikkelen 5 en 10 hellerstukken werden in de staatsmunt te Berlijn geslagen.

Behalve gaspenningen ten behoeve van verschillende gasfabrieken vervaardigd, vermeldt het *Verlag* den aanmaak der bekende geelkoperen rijwielmerken, gemaakt naar het voorbeeld in Frankrijk in gebruik.

Als eenige nieuwe in 1923 vervaardigde gedenkpenning wordt de naar ontwerpen van den heer B. J. RICHTERS gemaakte huwelijkspenning genoemd, vervaardigd in opdracht van de Nederlandsche Vereeniging

¹⁾ De vijfgulden werd gelijkgesteld met 4 shilling, het gouden 25-guldenstuk, waarvan tot heden slechts 1000 stuks geslagen zijn, waarvan 800 op gepolijste plaatjes, met het Engelsch pond. Zie *Berliner Münzblätter* 1924. blz. 105.

voor Ambachts- en Nijverheidskunst. Dit nieuwe product van de V. A. N. K. zal, vreezen wij, weinig bewonderaars onder onze liefhebbers van moderne medailles vinden.

De munten van Danzig worden in het *Verslag* afgebeeld.

v. K.

Verslag Kon. Penningkabinet 1923.

Door aankoop van eene belangrijke verzameling Zeeuwsche gildepenningen, waaronder een bijna complete collectie van Zierikzee, die hoogst zeldzaam voorkomen, Nederlandsche loodjes en talrijke middel-eeuwsche munten, was het den Directeur niet mogelijk meerdere gelden beschikbaar te krijgen tot het aanwerven van andere begeerenswaardige stukken. Vandaar, dat bijna alle munten en penningen in het *Verslag* omschreven, door schenking zijn verkregen. Daaronder komen enkele goede stukken voor. Wij noemen: een penningplaat met hoog opstaand naar voren gewend borstbeeld, misschien den Kerkhervormer MENNO SIMONS voorstellende. Een schroefpenning van 1732 op de ontvangst der Salzburgsche emigranten in Pruisen. De prentjes dragen het adres van DANIEL HÖCKINGER te Augsburg. Nog een dergelijken schroefpenning, waarvan de prentjes tot illustratie gediend hebben van de overwinningen der Franschen in de jaren 1806 en 1807. Vervolgens, een groen lederen etui in boekvorm, waarin 10 medaillons van gebronsd lood achter glas,

het tijdperk 1789—1810 omvattende, door ANDRIEU vervaardigd.

De aanwinsten der moderne gedenkpenningen geven geen aanleiding tot bijzondere bespreking.

Uit de aangeworven 18 gouden en 70 zilveren munten uit het landsheerlijke tijdperk van Holland, die niet alle worden opgenoemd, vermelden wij slechts den unieken kwart groot van WILLEM VI met het Christushoofd op het kruis. Thans zijn van dit type twee muntjes van verschillende graven in het Kon. Kab. aanwezig.

Curieus is een Unie Rijksdaalder van Holland, die in 1655 in Rusland van een stempel is voorzien, en daarna als noodmunt heeft dienst gedaan. Zeldzame goudgulden van Deventer, onderling verschillende, mogen worden genoemd, alsmede een St. ANDRIES-gulden en gouden leeuwen van PHILIPS DEN GOEDEN, halve gouden Realen en een Carolusgulden van KAREL V, alle van Vlaanderen.

Ten slotte wordt een aantal verkregen zegelstempels omschreven uit den Franschen tijd dateerende, alsmede een rond koper zegelstempel uit de 17e eeuw, met het omschrift: Sigillum Muiderbergense.

M. D. M.

Prijsvraag Penningkunde.

H.H. Directeuren van TEYLER'S STICHTING en de Leden van TEYLER'S TWEDE GENOOTSCHAP hebben besloten voor het jaar 1924 de volgende prijsvraag uit te schrijven:

Verlangd wordt eene beschrijving der gedenkpenningen in de Noordelijke Nederlanden vervaardigd tot het midden der 17de eeuw, met levensbijzonderheden van de makers dier penningen.

Bedoeld wordt om voor Noord-Nederland een werk te verkrijgen in den geest van Dr. JULIEN SIMONIS, *l'Art du Médailleur en Belgique, contributions à l'étude de son histoire depuis l'avènement de CHARLES LE TÉMÉRAIRE au duché de Bourgogne, jusqu'au milieu du XVIe siècle*, Bruxelles 1900, en de *Nouvelles contributions à l'étude de son histoire (seconde moitié du XVIe siècle)* van den zelfden schrijver in 1904 verschenen.

Bij de beschrijving der penningen zal gevoegd moeten worden eene verwijzing naar de werken waarin de stukken worden beschreven en afgebeeld, met de opgave van het metaal waarvan zij zijn vervaardigd, maat in millimeters en vermelding der openbare of particuliere verzameling waarin de stukken zich bevinden of, indien de origineele niet bekend zijn, de plaats waar van het

stuk wordt melding gemaakt. (B.v. veilingcatalogus, boedelinventaris, enz.)

Het voornemen bestaat om het werk van eenige platen te voorzien, waarop in het bijzonder nog weinig of niet bekende penningen zullen worden afgebeeld. De schrijver gelieve aan te geven welke stukken naar zijne meening voor afbeelding in aanmerking komen.

Bijaldien de thans uitgeschreven prijsvraag be- kroond wordt, zal bij de eerstvolgende prijsvraag voor Penningkunde eene beschrijving van den zelfden aard verlangd worden van de gedenkpenningen der periode die op de thans behandelde volgt, van het midden der 17de tot aan het einde der 18de eeuw.

De prijs voor het best en voldoende antwoord bestaat in een gouden eerepenning, op den stempel des Genoot- schaps geslagen ter innerlijke waarde van f 400.—, waarbij, als buitengewone toelage, een som van f 400.— gevoegd zal worden tot tegemoetkoming in de kosten, die aan de beantwoording der vraag verbonden zijn. De antwoorden moeten worden ingezonden vóór of op den 1sten April 1926, opdat zij vóór den 1sten Mei 1927 kunnen beoordeeld worden.

Nadere inlichtingen vermeldt het Programma van de Prijsvraag, dat op verzoek door den Secretaris van TEYLER'S Stichting te Haarlem wordt toegezonden.

Verslag van den Secretaris.

Zaterdag 21 Juni had de jaarvergadering van het Genootschap te Tiel plaats in de Buiten-Societeit, waar tegenwoordig waren de leden: BAALÉ, BRINKGREVE, EVELEIN, VAN KERKWIJK, KUIPERS, VAN DE MORTEL, MUYSER, RICHEL, SCHARP, M. SCHULMAN, SNOECK, TEIXEIRA DE MATOS, VIERORDT, VISSER en WIENECKE. In zijn openingswoord herdacht de voorzitter de in het afgelopen jaar overleden leden F. A. CARON, C. F. CARP, Jhr. Mr. W. G. FETH en H. SIMONSZ. Door groote zuinigheid was het gelukkig mogelijk gebleken om met de toegestane gelden rond te komen en spoorde de voorzitter de aanwezigen aan om door het aanwerven van nieuwe leden, die in numismatiek belang stellen, het Genootschap in bloei te doen toenemen. Tot nieuwe, buitengewone leden werden benoemd de heeren JOH. A. ALSBACH te Amsterdam, G. J. J. VERDAM te Velp (Geld.) en DR. W. BRONKHORST te Apeldoorn, terwijl de buitengewone leden J. J. M. E. MUYSER en DR. M. BRINKGREVE tot gewone leden gekozen werden. Op verzoek van den voorzitter zouden in het vervolg de verkiezingen van leden van het Bestuur, leden van de Commissie van Redactie van het Jaarboek en ook van de nieuwe buitengewone leden van het Genootschap weder bij stemming geschieden en niet meer, zooals dit in de laatste jaren gebeurd was, op mondeling voorstel en bij acclamatie. Tot lid der Com-

missie van Redactie van het Jaarboek werd Mej. M. G. A. DE MAN herkozen, terwijl ook Jhr. SNOECK als voorzitter herbenoemd werd. Aan de Commissie van Redactie van het Jaarboek werd een crediet van f 700.— toegestaan, daaronder begrepen de kosten van het drukken der Statuten, terwijl voor de kosten der verzameling f 100.— werd uitgetrokken. Getracht moest worden om binnen deze bedragen te blijven, ten einde de financiën van het Genootschap te versterken. Als plaats voor eene eventueele najaarsvergadering werd Leiden gekozen met een bezoek aan de in het afgelopen jaar herbouwde „Lakenhal”, terwijl Maastricht als plaats voor de zomervergadering werd aangewezen. De rekening, nagezien door de leden MUYSER en KUYPERS sloot met een batig saldo van f 825.94, daaronder begrepen f 167.64 van „leden voor het leven” door de onvermoeide pogingen van den heer M. SCHULMAN in Amerika verworven.

Wegens afwezigheid van den Conservator werd diens verslag door den Penningmeester voorgelezen, het is op blz. 108 van dit *Jaarboek* afgedrukt. De Secretaris deed eenige mededeelingen omtrent de voor het *Jaarboek* ingekomen en nog toegezegde artikelen en bracht een woord van dank aan de firma J. SCHULMAN die ook dit jaar weder een aantal cliché's ten gebruike afstond.

Het vóorstel om aan art. I van het Huishoudelijk Reglement toe te voegen, achter alinea 3: Buitenlandsche leden kunnen ook als lid voor het leven toetreden en betalen dan een som ineens van f 55.—. Ieder, die als gewoon, buitengewoon of buitenlandsch lid tot het Genootschap toetreedt betaalt een entreegeld van f 1.—, waarvoor hij een exemplaar der Statuten

ontvangt, werd aangenomen. De contributies der „leden voor het leven” zouden afzonderlijk worden geadmini- streerd en bestemd worden om een kapitaaltje te vormen.

Verschillende fraaie en zeldzame stukken werden den leden getoond en door de eigenaars toegelicht, zoo een noodmunt van Groningen van 50 stuivers van 1672 met op de keerzijde gegraveerd een zeer fraai portret van RABENHAUPT, een zevental buitenlandsche munten, waarop het wapenschildje van Bergen op Zoom voorkwam, een gouden noodmunt van Breda van 1577 en eenige moderne gedenkpenningen. Aan de vergadering was voorafgegaan een bezoek aan de Oudheidkamer, waar Mr. W. F. VAN EVERDINGEN de leden rondleidde en de noodige inlichtingen verschafte. Na de lunch werd per auto een bezoek gebracht aan het kasteel van graaf BENTINCK te Amerongen, die de leden rondleidde en de fraaie antiquiteiten en kunstvoorwerpen, waaraan dit historisch kasteel zoo rijk is, den aanwezigen toonde en verklaarde. Een aantal der leden vereenigden zich aan den gemeenschappelijken maaltijd, die in de Buiten-Societeit gehouden werd.

Zaterdag 11 October werd de najaarsvergadering van het Genootschap te Leiden gehouden in het restaurant „In den vergulden Turk”, waar tegenwoordig waren de leden: BRINGREVE, HAAS, HULSHOFF POL, HYMANS, VAN KERKWIJK, MUYSER, PHILIPS, POLAK, RICHEL, SCHARP, A. SCHULMAN, SNOECK, VIERORDT en VISSER. De voorzitter, Jhr. SNOECK, herdacht in zijn openingsrede het feit, dat het deze maand juist 25 jaren geleden was, dat ons Genootschap het praedikaat „Koninklijk” be-

komen had en stelde als nieuwe buitengewone leden voor W. H. F. G. Graaf VAN ALDENBURG BENTINCK, den zoon van onzen gastheer in Juni te Amerongen en den gep. luit.-generaal G. C. E. VAN DAALEN te 's-Gravenhage, die beiden benoemd werden. Mr. E. POLAK hield hierop zijne aangekondigde voordracht over een tot heden onbekenden zilveren gegraveerden gildepenny van het schippersgilde te Harlingen van 1735 ten name van CLAAS OOSTERBAAN, welk stuk later, denkelijk na het overlijden van den gildebroeder, tot een rinkelbel was hervormd.

Over het gilde, den persoon van CLAAS OOSTERBAAN en diens nakomelingen was het den eigenaar gelukt verschillende bijzonderheden te vinden, die hij zijnen hoorders mededeelde.

Hierop verkreeg de Secretaris het woord voor zijne mededeelingen over het voorstel in den aanvang van 1629 gedaan om van het door PIET HEIN in 1628 uit de Zilvervloot buitgemaakte zilver herdenkingsmunten te doen vervaardigen, zooals dit vooral in Duitschland toen en later veel gebruikelijk was. Het was spreker gelukt de origineele ontwerp-teekeningen voor deze voorgestelde munten te vinden. Daar het College van Raden en Generaalmeesteren van de Munt aan de Staten-Generaal ontrieden om tot uitgifte van een nieuw soort munten, naast de reeds in omloop zijnde stukken, over te gaan, is van dit plan niets gekomen, en werd het zilver onder verschillende munthuizen verdeeld en tot rijksdaalders vermunt.

Beide voordrachten, die met belangstelling door de leden werden gevolgd, zullen in druk verschijnen. Twee hoogstbelangrijke gouden munten werden door den

heer A. SCHULMAN getoond: een 100 dukatenstuk van Boheme van keizer FERDINAND IV van 1629, én een 30 dukatenstuk van Saksen van JOHAN GEORGE I in 1628 geslagen, tot heden slechts in dit eene exemplaar bekend. Verder werden getoond een gouden onbekende Hindoe-munt, in Ned. Indië opgegraven, een slechts in enkele exemplaren vervaardigde proefslag van een 10 Markstuk met borstbeeld van Keizer WILHELM in uniform, de plaquette door J. C. WIENECKE vervaardigd, aangeboden aan den kunstschilder W. O. J. NIEUWENKAMP bij zijn 50sten geboortedag en een curieuse gegraveerde koperen 17de eeuwsche adresplaat van JOHANNES JOOSTEN GEKEER, die in „Amsterdamse Feyne Ongheswaerde Syde” handel dreef.

Na afloop der Vergadering werd een kort bezoek gebracht aan de Hooglandsche kerk en aan den Burg, terwijl na de lunch de leden zich naar het museum „de Lakenhal” begaven, waar de heer A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT zich bij hen voegde. Hier leidde de onderdirecteur, de heer COERT, de leden rond en verstrekte de gewenschte inlichtingen, zoowel omtrent de oud- en geschiedkundige voorwerpen uit het Museum, als omtrent de „herdenkingstentoonstelling Beleg en Ontzet van Leiden”.

Een 9-tal der leden vereenigden zich aan een gemeenschappelijken maaltijd, die te 's-Gravenhage in het Restaurant Royal gehouden werd.

's-Gravenhage, October 1924.

A. O. VAN KERKWIJK.

Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek.

Van het afgelopen Genootschapsjaar valt weinig te vermelden.

Ons lid, de heer JOH. A. ALSBACH, opende op 31 Mei 1924 in de bibliotheekzaal van de Historische Verzameling der Schutterij in het Stedelijk Museum te Amsterdam, daartoe door Conservatoren ter beschikking gesteld, eene tentoonstelling van zijn uitgebreide verzameling „Musica in nummis”, bestaande uit ongeveer 750 portretpenningen van toonkunstenaren waaraan eenige handschriften en brieven van heroën der toonkunst waren toegevoegd.

Voor de opening dezer tentoonstelling waren aan de leden van dit Genootschap uitnodigingen gezonden.

Aankopen, behalve het stel Danziger munten en den jubileumpenning van Nijmegen, hieronder vermeld, werden niet gedaan.

Geschenken werden ontvangen van: Z. M. VICTOR EMMANUEL III, Koning van Italië; de Directie der Ned. Handel-Maatschappij; het Bestuur der Kon. Ned. Zeilen Roei-vereening; het Provinciaal Zeeuwsch Comité ter leniging van den nood in Duitschland; de firma TOB GROEN en Co. alsmede van Mr. Dr. C. H. BAALÉ; Mej. M. H. BOTTENHEIM; A. H. BURKSEN; H. G. DU CROOQ; Mr. H. DEEN; A. J. J. PH. HAAS; MEVR. DE HAAS—LEIJDENSDORFF; H. J. SCHARP; R. J. SCHIERBEEK R. JZN.; G. TH. D. SLAAP en C. L. A. J. Graaf VAN LIMBURG STRUM.

Van de aanwinsten worden slechts de voornaamste vermeld:

Munten.

Nederland.

1780. Dukaton van Utrecht. VERKADE, pl. 100. 4.

Duitschland.

1922. 3 Mark (Verfassungstag). Aluminium.

1923. 200 en 500 Mark. Id.

Vrije stad Danzig.

1923. 5, 2, 1 en $\frac{1}{2}$ Gulden. Zilver. Op gepolijste muntplaatjes geslagen aan 's Rijks Munt te Utrecht. De stempels werden door den graveur KULLRICH in Berlijn gesneden.

Zwitserland.

1851, 1923. 5 Francs.

België.

1922 en 1923. Francs en Halve Francs. Met Fransche en Vlaamsche opschriften. Nikkel.

Noodmunten.

Nederland.

Maastricht. 1794. Noodmunt van 100 Stuivers.

MAILLIET pl. LXXVI. 17. Zilver.

Westfalen.

Noodmunten van 500 en 100 Mark 1922, 10.000, 500, 100 en 50 Mark. Goudbrons en aluminium.

Verschillend papieren noodgeld van Duitschland en Oostenrijk.

Penningen.

1901. Ter eere van Jhr. C. H. A. VAN DER WYCK, Gouverneur-Generaal van Ned. Indië van 1893—1899. Door J. C. CHAPLAIN. ZWIERZINA 203. Zilver.
1907. 70ste Verjaardag van Dr. A. KUYPER. Door J. J. VAN GOOR. ZWIERZINA 800. Brons.
1923. Prijspenning voor de schietwedstrijden der Burgerwachten in Friesland. Brons.
1923. 25 Jarig regeeringsjubileum van H. M. Koningin WILHELMINA; penning door de stad Nijmegen uitgegeven. Door J. C. WIENECKE. Zilver.
1923. Herinneringsplaquette voor de deelnemers der Revue van pleziervaartuigen op het Y bij gelegenheid van het 75 jarig bestaan der Kon. Ned. Zeil- en Roeivereeniging.
1924. Leniging van den nood in Duitschland door de bevolking van Zeeland. Brons en zoogenaamd jubileumbrons.
1924. Eeuwfeest der Ned. Handel-Maatschappij. Door J. C. WIENECKE. Brons.

Boeken.

Corpus Nummorum Italicorum. Vols. VII. en VIII.
Geschenk van Z. M. VICTOR EMMANUEL III,
koning van Italië.

Verschillende overdrukken en musea-verslagen.

Door ruiling met het Jaarboek:

Maandblad van het Genealogisch-Heraldisch Genootschap: „De Nederlandsche Leeuw”.

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Section Historique de l'Institut du Grand Duché de Luxembourg.

Berliner Münzblätter.

Numismatisches Literatur-Blatt.

Mitteilungen Bayerische Numismatische Gesellschaft.

Zeitschrift und Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft. Wien.

Rivista Italiana di Numismatica.

Revue Suisse de Numismatique.

Finnische Altertums Gesellschaft.

Narodna Starina.

The American Numismatic Society: Numismatic notes and monographs.

Amsterdam, Juni 1924.

De Conservator,

A. J. J. PH. HAAS.

Mededeeling van het Bestuur.

Naar aanleiding van het overlijden van den heer P. MÜLLER heeft de buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders der N. V. Boekhandel en Uitgevers-maatschappij JOH. MÜLLER, in October gehouden, besloten tot ontbinding der vennootschap. Het Bestuur is nu in onderhandeling met eene andere uitgeversfirma en hoopt de uitgave van het Jaarboek op de zelfde wijze te kunnen voortzetten, als dit sedert 1914 door de firma JOH. MÜLLER geschiedde.

LEDENLIJST

(NOVEMBER 1924).

EERE-LEDEN.

- Z. M. VICTOR EMMANUEL III, Koning van Italië (1901) ¹⁾.
Vicomte B. DE JONGHE, Président de la Société royale de Numismatique de Belgique, rue Caroly 21, Bruxelles (1894).
Mejuffrouw MARIE G. A. DE MAN, Conservatrice van het Munt- en Penningkabinet van het Zeeuwsch Gen. der Wetenschappen, St. Pieterstraat 39, Middelburg (1917).

GEWONE LEDEN.

- J. H. E. H. GERADTS, Burgemeester, Kasteel Aerwinkel, Postersholt (L.) (1892).
Jhr. C. H. C. A. VAN SYPESTEYN, Parkstraat 87, 's-Gravenhage (1892).
W. K. F. ZWIERZINA, Ontvanger van het Buitengewoon Zegel, Conservator van het munt- en penningkabinet van het Kon. Oudh. Genootschap, Amsterdam, Bosboom Toussaintstr. 65 (huis) (1895).
Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Hintham (N.-Br.) (1897).
Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Bazarstraat 1e, 's-Gravenhage (1904).
A. O. VAN KERKWIJK, Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Nassaulaan 22, 's-Gravenhage (1904).
Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, Vice-Président van het Gerechtshof, lid van den Hoogen Raad van Adel, Oranje-Nassaulaan, 's-Hertogenbosch (1905).

¹⁾ Het tusschen haakjes geplaatste jaartal achter de namen, geeft het jaar van de benoeming tot lid aan.

- MR. E. H. HIJMANS, Subst.-Officier van Justitie, Nassauplein 28, Alkmaar (1910).
- E. VOET JR., Busken Huetlaan 1, Bloemendaal (1911).
- CAREL J. A. BEGEER, Wassenaar (1911).
- H. J. SCHARP, Tweede-Voorzitter van het Kon. Oudh. Genootschap, P. C. Hooftstraat 145, Amsterdam (1911).
- Mej. W. CANTER CREMERS, Hôtel Pomona, Molenstraat 53, 's-Gravenhage (1911).
- Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Chef van Rechtszaken S.S., Huize 't Hoogveld, Zeist (1913).
- Dr. M. A. EVELEIN, Directeur van het museum „G. M. Kam”, Hôtel Boggia, Nijmegen (1913).
- F. A. HOEFER, Voorzitter van „Gelre”, Hattem (1914).
- J. C. WIENECKE, Medailleur, Soestdijksche Straatweg 95, Bilthoven (1916).
- H. D. DE WIT HAMER, Heerengracht 455, Amsterdam (1916).
- A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, Directeur van het Gemeentemuseum van Oudheden, Mathenesserlaan 226, Rotterdam (1917).
- A. SCHULMAN, de Lairessestraat 94, Amsterdam (1917).
- M. SCHULMAN, Joh. Verhulststraat 165, Amsterdam (1917).
- J. KNOTTENBELT TZN., „Lutje Hus”, Diepenveen, bij Deventer (1918).
- A. J. J. PH. HAAS, Conservator van de Historische verzameling der Schutterij, Roelof Hartstraat 84, Amsterdam (1920).
- J. J. M. E. MUYSER, Rekenplichtig secretaris bij de Thesaurie van H. M. de Koningin, Gouden Wagen, Drumpt (bij Tiel) (1924).
- Dr. M. BRINKGREVE, bedrijfsleider afd. Penningen der Kon. Ned. Edelmetaalbedrijven, Huize „Madeloo”, Bunnik (1924).

BUITENGEWONE LEDEN.

- F. H. BOON VAN VERSCHUER, Willemsplein 2, Arnhem (1893).
- Jhr. H. E. RAM, Hoofd-Ingenieur van den Provinciaal Waterstaat, Brigittenstraat 11, Utrecht (1894).
- JAN HORDIJK JACZN., Voorstraat 410, Dordrecht (1894).
- Mr. C. G. J. BILLEVELD, Conservator van het Stedelijk Museum, Hersteeg 128, Nijmegen (1896).
- Mr. H. J. D. D. ENSCHEDÉ, Zijlstraat 27, Haarlem (1896).

- R. J. M. M. A. Graaf DE GELOES D'EIJSDEN, Kamerheer i. b. d. van H. M. de Koningin, Burgemeester, Eijdsden. (1899).
- C. A. VAN WOELDEREN, Burgemeester van Vlissingen, Dokkade 37, Vlissingen (1899).
- Mr. J. C. P. E. MENS0, Princessegracht 32, 's-Gravenhage (1900).
- Jhr. Mr. D. F. TEIXEIRA DE MATTOS, Plein 1813, N°. 4, 's-Gravenhage (1900).
- J. M. J. VAN LIS, Notaris, Wolvega (1900).
- N. GILISSEN LEMAIRE, Markt 74, Maastricht (1902).
- H. J. BOEKEN Jz., van Eeghenstr. 187, Amsterdam (1907).
- JAC. J. VAN GOOR, Medailleur, Catherijnesingel 3, Utrecht (1907).
- Mr. TH. STUART, Heerengracht 507, Amsterdam (1909).
- C. W. H. BAARD, Directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam, van Baerlestraat 132, Amsterdam (1910).
- G. H. CRONE, Jan Luykenstraat 16, Amsterdam (1911).
- MEVR. DR. J. GOEK00P—DE JONGH, Huize „Zorgvliet" 's-Gravenhage (1911).
- G. J. VAN OLST, Huize „Stadwijk", Ressen, (Geld.) (1912).
- Mr. P. C. J. A. BOELES, Conservator der Penning- en Muntverzameling van het Friesch Genootschap te Leeuwarden, Eusebiusbuitensingel 44a, Arnhem (1913).
- Jhr. H. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Burgemeester van Stad en Ambt Vollenhove (1915).
- K. MEZGER, Domburg (1916).
- CHR. BEELS, Van Eeghenstraat 70, Amsterdam (1916).
- R. A. KAISER, Potgieterweg, Bloemendaal (1916).
- J. W. A. VAN VOORST VADER, Hooge Naarderweg 42, Hilversum (1916).
- Dr. H. A. KUYPERS, Leeraar aan de R. H. B. S. Van Hasseltstraat 22, Bergen op Zoom (1917).
- J. VAN DE MORTEL JR., Huize „de Heuvel" Ubbergen (Geld.) (1917).
- ED. WIERSEMA, Verl. Heereweg 125, Groningen ((1917).
- Dr. C. HOFSTUDE DE GROOT, Oud-Directeur van 's Rijks Prentenkabinet, Lange Voorhout 94, 's-Gravenhage (1919).
- R. T. MUSCHART, Rijks havenmeester van Rotterdam en den Rotterdamschen Waterweg, Henegouwenlaan 37 b, Rotterdam (1919).

- Jonkvrouwe C. ENGELN, Conservatrice van het Museum van Oudheden te Zutphen (1919).
- G. J. E. VAN DER RIJST, Chef van administratie bij 's Rijks Munt, Weistraat 2, Utrecht (1919).
- DIRK KUIPERS, Statenplein 5, 's-Gravenhage (1920).
- MR. E. POLAK, van Hoornbeekstraat, 's-Gravenhage (1920).
- J. L. RICHEL, Burgemeester van Borssele (Zeel.) (1920).
- H. J. M. EBELING, Gemeente-Archivaris, van der Does de Willeboissingel 4, 's-Hertogenbosch (1921).
- DR. D. DE MAN, Wetenschappelijk assistent Kon. Penningkabinet, Theresiastraat 98, 's-Gravenhage (1921).
- MR. ED. PHILIPS, Advocaat en procureur, Jan van Nassaustraat 20, 's-Gravenhage (1921).
- MR. DR. C. H. BAALÉ, Kantonrechter te Lemmer (1921).
- P. VISSER AZN., Uitgever, Zijlweg 59, Haarlem (1921).
- J. HULSHOFF POL, Oud-lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, van Lennepweg 6, 's-Gravenhage (1922).
- L. VIERORDT, p. a. firma J. SCHULMAN, Amsterdam (1922).
- G. TH. D. SLAAP, Oud-Voorzitter der Stichting Historische Verzameling der Schutterij, Coehoornstraat 89, Nijmegen (1922).
- MEJ. M. H. BOTTENHEIM, van Eeghenstraat 79, Amsterdam (1922).
- H. S. I. BLEKKINK, Leeraar Chr. H. B. S., Thomsonlaan 161, 's-Gravenhage (1923).
- G. M. KAM, Antonie Duyckstraat 101, 's-Gravenhage (1923).
- A. J. L. JUFEN, Scheikundig Ingenieur, Bergen op Zoom (1923).
- A. VAN DER WIEL, Park Paaschberg 2, Ede (Geld.) (1923).
- JOH. A. ALSBACH, Muziekuitgever, Stadhouderskade 62, Amsterdam (1924).
- DR. W. BRONKHORST, Geneesheer-Directeur van het Sanatorium „Berg en Bosch”, Apeldoorn (1924).
- G. J. J. VERDAM, Electr. technisch Ingenieur, Arnhemsche Straat A 38, Velp (Geld.) (1924).
- W. H. F. G. graaf VAN ALDENBURG-BENTINCK, Heerengracht 270, Amsterdam (1924).
- G. C. E. VAN DAALEN, Gep. Luit.-Generaal, Jaan van Meerdervoort 290, 's-Gravenhage (1924).

BUI TENLANDSCHE LEDEN

- P. H. BORDEAUX, Avocat, 1er adjoint au maire, 20bis, Avenue de Neuilly, Neuilly-sur-Seine (1894).
- J. P. MOQUETTE, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van het Bat. Gen. v. K. en W., Kebon Sirih 36, Weltevreden (1900).
- GEORGE MACDONALD, Learmonth Gardens 17, Edinburgh. (1903).
- L. FORRER, 17—18 Piccadilly, London W. (1904).
- A. R. FREY, 5th. Division, Custom House. New-York City (1915).
- HOWLAND WOOD, Curator of the American Numismatic Society, Broadway Between 155th and 156th Street, New-York (1920).
- E. BEESLEY, Webster Avenue 301, New Rochelle, New-York (1923).
- GEO. H. BLAKE, Highland Avenue 12, Jersey City, New-Jersey (1923).
- F. C. BOYD, 18th. Street 45 West, New-York (1923).
- * 1) JULIUS GUTTAG, Exchange Place 16—18, New-York (1923).
- EDW. T. NEWELL, President American Numismatic Society, 156th. Street West of Broadway, New-York (1923).
- J. M. SWANSON, medallist, 22 Camp Street, Newark New Jersey (1923).
- *ELLIOTT SMITH, 26th Street and East River, New-York (1923).
- DR. W. B. VALENTINE, Engle Street 100, Englewood, New-Jersey (1923).
- *MORITZ WORMSER, Fifth Avenue 95, New-York (1923).

¹⁾ De leden, voor wier naam een * staat, zijn leden voor het leven.

INHOUD.

	Blz.
Duitsche nabootsingen van Nederlandsche Legpenningen, door A. O. VAN KERKWIJK	1
De 's-Hertogenbossche Gedenkpenning van 1577, door H. J. M. EBELING	17
Merkwaardige St. Andries goudguldens van Holland, door M. SCHULMAN	27
ANTHONIS PIETERSZ. VAN DER WILLIGEN en zijn erkend nagelaten werk, door Mej. M. G. A. DE MAN	30
De eerepenning voor de studenten der Hoogeschool te Leiden, door A. O. VAN KERKWIJK	57
Het Romeinsche Muntwezen na Trasimene. II. 197—173 v. Chr., door H. J. SCHARP	71
Korte Bijdragen	80
I. Onbekend Gouden Schild van WILLEM, Hertog van Gelderland 1377—1402. II. Gouden penning in 1747 door prins WILLEM IV aan BAREND HOCKE, burgemeester van Brouwershaven, vereerd. III. Stempels van valsche Fransche munten, in 1726 nabij Halsteren gevonden.	
Boekbespreking	98
Prijsvraag Penningkunde	101
Verslag van den Secretaris	103
Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek	108
Ledenlijst	112
